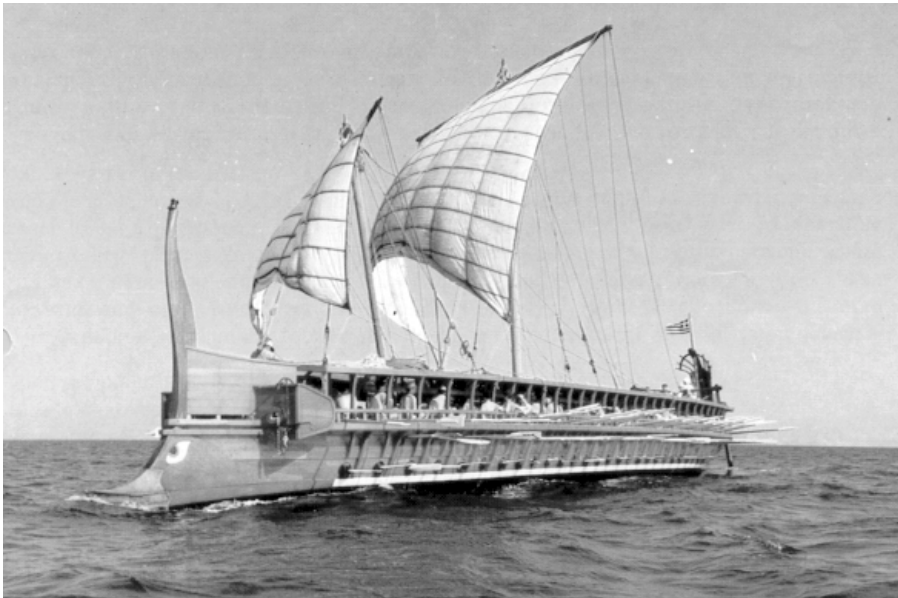

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ**

Ξενοφώντας Έλληνικά

ΑΘΗΝΑ 2000

Ομάδα Σύνταξης

Για τη σύνταξη του τεύχους στην α΄ έκδοση (1998) εργάστηκαν οι φιλόλογοι:

Γεωργιάδου Αγάθη, Φιλόλογος, δρ. Κλασικής Φιλολογίας
Γιαννικόπουλος Γεώργιος, Φιλόλογος
Καροφυλλάκη-Σπάρταλη Μαρία, Μ.Α. Φιλόλογος
Λογαράς Ιωάννης, Φιλόλογος
Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλόλογος
Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας
Σταμουλάκης Ιωάννης, Φιλόλογος
Στεργιούλης Μανώλης, Μ.Α. Φιλόλογος

Αναμόρφωση - Επιμέλεια - Διορθώσεις της παρούσας έκδοσης:

Γιαννικόπουλος Γεώργιος, Φιλόλογος
Θωμαδάκη Ευαγγελία, Φιλόλογος, δρ. Γλωσσολογίας
Μουλακάκης Νικόλαος, Φιλόλογος
Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας

Συντονισμός - Επιμέλεια:

Σπανάκου Ζωή, Φιλόλογος, δρ. Φιλοσοφίας

Copyright (C) 2000: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

• ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
• ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	
Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστοριογραφία	11

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΒΙΒΛΙΟ 2ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

§§ 16-19.....	24
§§ 20-24.....	32
§§ 25-26.....	42
§ 27.....	47
§§ 28-29.....	50
§§ 30-32.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

§§ 1-2.....	59
§§ 3-4.....	66
§§ 16-17.....	72
§§ 18-20.....	77
§§ 21-23.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

§§ 11-16.....	92
§§ 50-51.....	94
§§ 52-53.....	101
§§ 54-56.....	107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

§§ 1-17	116
§§ 18-19.....	118
§§ 20-22.....	123
§ 23.....	128
§§ 37-38.....	132
§§ 39-42.....	139
§ 43.....	147
• ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ	152
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	158
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	160
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	169

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τα τελευταία βιβλία αξιολόγησης των μαθητών ολοκληρώνεται μια σημαντική προσπάθεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, στόχος της οποίας ήταν η εκπόνηση και διάδοση νέων μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου. Στο πλαίσιο της εκπονήθηκαν τα τρία τελευταία χρόνια δεκάδες βιβλίων που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στο Λύκειο. Τα βιβλία αυτά περιέχουν οδηγίες μεθοδολογίας σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών, παραδείγματα ερωτήσεων διαφόρων τύπων, υποδείγματα εξεταστικών δοκιμασιών, θέματα συνθετικών - δημιουργικών εργασιών και άλλα χρήσιμα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς.

Το έντυπο αυτό υλικό συνοδεύτηκε από την παραγωγή ανάλογου ηλεκτρονικού υλικού, από τη δημιουργία Τράπεζας Θεμάτων και από πολυάριθμες επιμορφωτικές δραστηριότητες σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών.

Η παραπάνω προσπάθεια δεν είχε σκοπό να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο αξιολόγησης ούτε να αυξήσει το φόρτο εργασίας διδασκόντων και διδασκομένων, όπως ισχυρίστηκαν ορισμένοι. Επιδίωξε να ενημερώσει τους καθηγητές για τις σύγχρονες εξεταστικές μεθόδους, να τους δώσει πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους, να τους προβληματίσει γύρω από τα θέματα αυτά και να τους παράσχει ερεθίσματα για αυτομόρφωση. Πιστεύουμε ότι με το έργο μας συμβάλουμε στη διεύρυνση της δυνατότητας των διδασκόντων να επιλέγουν οι ίδιοι τη μέθοδο που θεωρούν πιο κατάλληλη για την αξιολόγηση των μαθητών τους και βοηθήσαμε στην αύξηση της παιδαγωγικής τους αυτονομίας.

Πεποίθησή μας είναι πως όλα αυτά άλλαξαν το τοπίο στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, έφεραν νέο πνεύμα και άρχισαν να τροποποιούν σταδιακά ξεπερασμένες αντιλήψεις και τακτικές που κυριάρχησαν επί πολλά χρόνια στο Ελληνικό σχολείο. Τα θετικά σχόλια που εκφράστηκαν από το σύνολο σχεδόν των επιστημονικών και εκπαιδευτικών φορέων για τα θέματα των εξετάσεων του περασμένου

Ιουνίου, τα οποία διαμορφώθηκαν με βάση το πνεύμα και τη μεθοδολογία της αντίστοιχης εργασίας του Κ.Ε.Ε., επιβεβαιώνουν όσα προαναφέρθηκαν.

Η κριτική που είχε αρχικά ασκηθεί για το έργο μας περιορίζεται συνεχώς, ενώ αυξάνει καθημερινά η αποδοχή του από την εκπαιδευτική κοινότητα και η αναγνώρισή του. Σ' αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού που παράγεται από το Κ.Ε.Ε., η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις παρατηρήσεις και υποδείξεις των διδασκόντων στα Ενιαία Λύκεια. Η συνειδητοποίηση, τέλος, του τρόπου με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται το υλικό αυτό στη διδακτική πράξη και ο περιορισμός των σφαλμάτων που διαπράχθηκαν στην αρχή (μηχανική αναπαραγωγή πλήθους ερωτήσεων, υπέρμετρη αύξηση της εργασίας των μαθητών, απουσία εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης κτλ.) οδήγησαν σε πολύ θετικά αποτελέσματα, τα οποία όσο περνά ο καιρός θα γίνονται εμφανέστερα.

Η διαπίστωση αυτή μας ενισχύει να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας και να την επεκτείνουμε, εκπονώντας ανάλογο υλικό και για άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφόσον εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οικονομικές και λοιπές προϋποθέσεις.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους τους συνεργάτες μου στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, οι οποίοι εργάστηκαν αφιλοκερδώς, με αφοσίωση και σπάνιο ζήλο και επιτέλεσαν κάτω από δύσκολες συνθήκες σημαντικό έργο. Ευχαριστώ ακόμη όλους τους εκπαιδευτικούς που με ποικίλους τρόπους στήριξαν την προσπάθειά μας και βοήθησαν στην επιτυχία της. Ξέχωρες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στις δακτυλογράφους του Κ.Ε.Ε, στο τεχνικό προσωπικό του, στον Προϊστάμενο της Γραμματείας του κ. Γεώργιο Κορκόντζηλα και στους εκδότες που συνεργάστηκαν μαζί μας από το 1997 μέχρι σήμερα.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Ε.

Εισαγωγικό σημείωμα

Επανεκδίδοντας το τεύχος για την αξιολόγηση των μαθητών της Α΄ Λυκείου στα Έλληνικά του Ξενοφώντα, λάβαμε υπόψη το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων της Α΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου για το σχολικό έτος 1999-2000, σύμφωνα με το οποίο τα Έλληνικά του Ξενοφώντα ή ο *Άγηςίλαος* (κατά την ελεύθερη επιλογή του καθηγητή) διδάσκονται από Σεπτέμβριο μέχρι και Δεκέμβριο. Τα αποσπάσματα από τα Έλληνικά του Ξενοφώντα που θα διδαχθούν αναφέρονται:

- στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου (κεφ. I, 16-32 και κεφ. II, 1-4)
- στην παράδοση της Αθήνας (κεφ. II, 16-23)
- στο καθεστώς των τριάκοντα τυράννων (κεφ. III, 50-56)
- στην αντίδραση των δημοκρατικών και την αποκατάσταση της δημοκρατίας (κεφ. IV, 18-23 και 37-43).

Για τα ενδιαμέσα τμήματα θα δοθούν γλαφυρές συνδετικές περιλήψεις. Τα τμήματα III, 11-16 και IV, 1-17 θα διδαχτούν από μετάφραση.

Οι ερωτήσεις που εκπονήσαμε έχουν ως στόχο να ανταποκριθούν αφενός στο νέο τρόπο αξιολόγησης των μαθητών στα Αρχαία Ελληνικά, βάσει του τροποποιημένου άρθρου 18 του Π.Δ. 246/1998, και αφετέρου στον ειδικό σκοπό της διδασκαλίας των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών. Σύμφωνα με τις οδηγίες του Π.Ι.¹ επιδιώκεται:

- Να γίνει αισθητός στους μαθητές ο στενός δεσμός της ιστοριογραφίας με τη λογοτεχνία, καθώς οι Έλληνες ιστορικοί αφηγούνται πλατιά τα ιστορικά γεγονότα είτε ως αυτόπτες μάρτυρες είτε ως ουδέτεροι αφηγητές είτε παρουσιάζοντας τους πρωταγωνιστές της δράσης να εκθέτουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις και τις αποφάσεις τους. Ταυτόχρονα διερευνούν τα αίτια και τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας και υποβάλλουν σε κριτικό έλεγχο τα γεγονότα. Επομένως, είναι ανάγκη να αισθανθούν οι μαθητές ότι δεν

¹ Βλ. *Προγράμματα Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γλώσσα, Ιστορία*, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 1999, σ. 145.

διδάσκονται Ιστορία, αλλά μελετούν και απολαμβάνουν χαρακτηριστικές σελίδες αφηγηματικών ιστορικών έργων.

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την αγωνιώδη προσπάθεια των ιστορικών κατά την αναζήτηση της αντικειμενικής, όσο είναι ανθρώπινα δυνατό, αλήθειας σχετικά με τα ιστορούμενα γεγονότα (η ματιά του επιστήμονα ιστορικού).
- Να αναγνωρίσουν και να απολαύσουν τους αφηγηματικούς τρόπους των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών, τη ζωνρή και παραστατική διήγηση, την επιλογή της χαρακτηριστικής λεπτομέρειας ή της εντυπωσιακής σκηνής / εικόνας, τη δραματική έκθεση συγκλονιστικών στιγμών της ιστορίας (η ματιά του λογοτέχνη – αφηγητή).
- Να καλλιεργήσουν έτσι και να αναπτύξουν την ιστορική, την πολιτική και την εθνική τους συνείδηση με την επισήμανση των ποικίλων παραγόντων (προσωπικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών αλλά και αστάθμητων / τυχαίων) που διαμορφώνουν το ιστορικό γίνεσθαι.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω επιδιώξαμε κατά την αναμόρφωση του παρόντος τεύχους να προσαρμόσουμε το υλικό που είχε ήδη εκπονηθεί έτσι ώστε, σύμφωνα και με τις υποδείξεις συναδέλφων, να υπηρετεί με πιο καιρίο τρόπο τους στόχους της αξιολόγησης και ταυτόχρονα να είναι πιο εύχρηστο. Στα πλαίσια αυτά οι ερωτήσεις και οι ασκήσεις που δίνονται ταξινομήθηκαν στους παρακάτω τρεις τύπους:

α) Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

β) Ερωτήσεις κλειστού τύπου

γ) Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου.

Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου διακρίνονται επιπλέον σε ερωτήσεις σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης, ενώ στις ερωτήσεις κλειστού τύπου περιλαμβάνονται ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σύζευξης, διάταξης και συμπλήρωσης κενού. Οι ερμηνευτικές ερωτήσεις είναι κυρίως ανοικτού τύπου αλλά, όπου αυτό ήταν δυνατόν, και κλειστού τύπου, ενώ οι γραμματικές, συντακτικές και λεξιλογικές ασκήσεις / ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις και ασκήσεις συμπληρώνονται από ενδεικτικά παραδείγματα συνθετικών -

δημιουργικών εργασιών και κριτηρίων ολιγόλεπτης και ωριαίας εξέτασης των μαθητών.

Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται επίσης ερωτήσεις που αφορούν την εισαγωγή στην αρχαία ελληνική ιστοριογραφία και οι οποίες είναι κοινές για το παρόν τεύχος και για τα τεύχη αξιολόγησης που έχουν εκπονηθεί για τον *Άγησίλαο* και εν μέρει για τα κείμενα από το Θουκυδίδη. Διαφοροποιούνται ελάχιστα στη διάρθρωση και ως προς τα εισαγωγικά στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά τα *Έλληνικά* του Ξενοφώντα.

Είναι χρήσιμο επίσης να υπενθυμίσουμε ότι ερωτήσεις αξιολόγησης που αφορούν στο μάθημα της ημέρας δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται αυτούσιες, αλλά να διαμορφώνονται κατάλληλα, όταν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για αξιολόγηση σε ευρύτερη ενότητα, δεδομένου ότι στόχος δεν είναι στην περίπτωση αυτή η αξιολόγηση των μαθητών ως προς την κατανόηση / ερμηνεία ειδικότερων σημείων, αλλά η ικανότητά τους για συνολικότερη προσέγγιση του κειμένου.

Πιστεύουμε ότι με όλα αυτά προσφέρουμε κάποια βοήθεια στους συναδέλφους μας φιλολόγους, για να εκπονήσουν οι ίδιοι δικές τους ερωτήσεις και εξεταστικές δοκιμασίες. Τονίζουμε για μια ακόμη φορά ότι οι ερωτήσεις και ασκήσεις που ακολουθούν δεν έχουν δεσμευτικό αλλά καθαρά παραδειγματικό χαρακτήρα κι ότι, βεβαίως, κάθε καλόπιστη κριτική εκ μέρους των συναδέλφων είναι όχι απλώς ευπρόσδεκτη αλλά αναγκαία.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Η Ομάδα Σύνταξης

